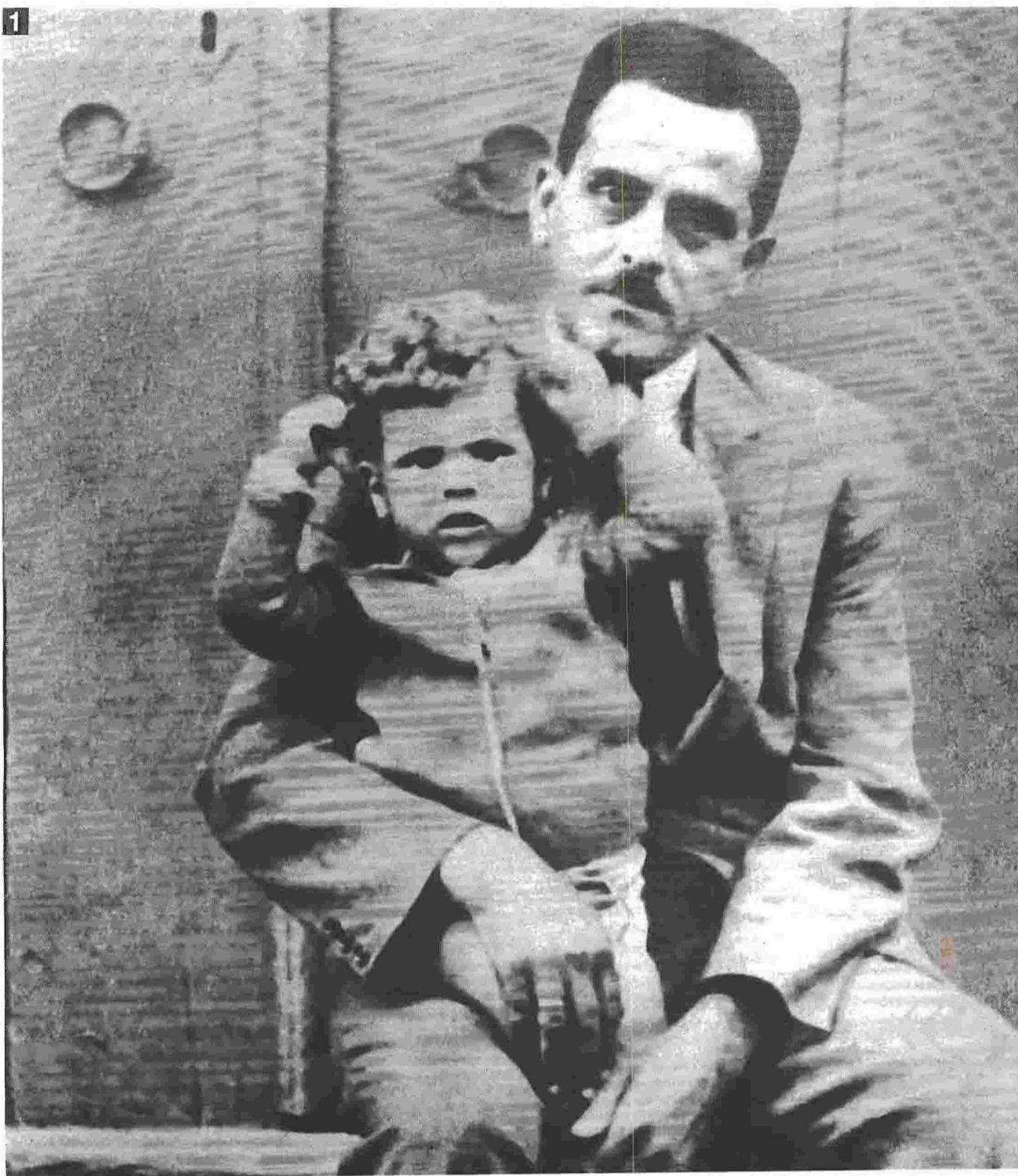

4 Ν ουν ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

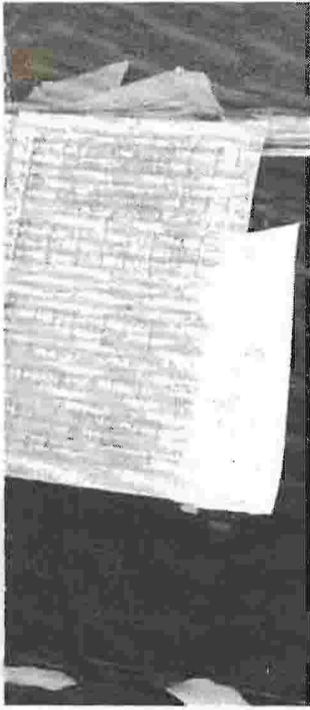
Σε ένα βιβλίο - ποταμό, ο μεγάλος Έλληνας συνθέτης ξεδιπλώνει, με τη βοήθεια του Γιώργου Αρχιμανδρίτη, τις πιο σημαντικές στιγμές της ζωής του και τις μύχιες σκέψεις του

Επιμέλεια **Μανώλης Πιπλής**

Μίκης Θεοδωράκης

«Οι χειρότερες στιγμές μου ήταν ευτυχισμένες»

Τις πρώτες του εικόνες στη ζωή, ο Μίκης Θεοδωράκης τις περιγράφει ως εξής: «Γεννήθηκα στη Χίο. Όταν ήμουν 40 ημερών πήγαμε στη Λέσβο. Εκεί ζήσαμε πολύ, πολύ ωραία χρόνια. Νοικιάζαμε ένα εξοχικό σπίτι το καλοκαίρι, το οποίο ήταν κοντά στη θάλασσα, λίγο έξω από τη Μυτιλήνη, στη Βαριά. Κατέβαινες την κατηφόρα, έπειτα ήταν ένας χωματόδρομος και μετά η θάλασσα, η χαρακτηριστική ωραία θάλασσα της Μυτιλήνης με τα μαύρα φύκια και τα λιθάρια. Απέναντι ήταν η Μικρά Ασία. Το πέλαγο εκεί έχει υπέροχο χρώμα. Είναι γαλάζιο βαθύ. Η μαγεία ήταν όταν έσκαιγε από τη δεξιά μεριά το «Αλμπέρτα», το επιβατηγό πλοίο, κάτασπρο, το οποίο περνούσε ασ πούμε στα 200 μέτρα, πήγαινε στη Μυτιλήνη κι έφευγε πάλι. Αυτό το πλοίο – θυμάμαι ακόμα τ' όνομά του ύστερα από 70 χρόνια – ήταν κάτι το μαγικό. Η θάλασσα ήταν κάτι το μαγικό. Η ομορφιά αυτή με πλήγωνε. Όταν βλέπεις κάτι πολύ ωραίο, αισθάνεσαι σαν μια μαχαίριά μέσα σου. Ίσως ο άνθρωπος να είναι σαν ένα πεύκο που όταν το μαχαϊρώσεις θα βγει ρετσίνι. Σαν ένα πεύκο ένιωθα κι εγώ, αλλά οι μαχαίριές οι δικές μου ήταν από την πολλή την ομορφιά». Το βιβλίο «Μίκης Θεοδωράκης. Η ζωή μου» το έγραψε

ο συγγραφέας και δημοσιογράφος –στην Ελλάδα και τη Γαλλία – Γιώργος Αρχιμανδρίτης. Είναι προϊόν πολλών συναντήσεών του με τον συνθέτη και βγήκε σε μια πρώτη εκδοχή το 2007, από τις Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα. Τώρα επανακυκλοφορεί από τις Εκδόσεις Πατάκη, εμπλουτισμένο με κείμενα του Θόδωρου Αγγελόπουλου, του Κώστα Γαβρά και του Ζωρζ Μουστακί για τον Μίκη, καθώς και με μια συνέντευξή του στον Γιώργο Αρχιμανδρίτη που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Le Monde» το 2010. Στο βιβλίο ο Μίκης Θεοδωράκης μιλάει για όλα: από τις εξορίες μέχρι τους Λαμπράκηδες, από τη μουσική μέχρι τα πολιτικά οράματα της γενιάς του και τα δικά του προσωπικά. Μιλάει όμως και για τις ιδιωτικές του στιγμές, όπως για το πώς γνώρισε τη Μυρτώ, με την οποία ζει μαζί 60 χρόνια. «Στα 1943 έπρεπε να δώσω στα Νομικά και στο Ωδείο Αθηνών συγχρόνως. Την εποχή εκείνη το ψωμί το έπαιρνες με το δελτίο, μια φέτα για τον καθέναν. Αλλά γι' αυτό έπρεπε να πας σε ειδικό φούρνο. Εγώ περπατούσα μια ώρα να πάω και να γυρίσω μες στη ζέστη.

Σ' αυτή τη δύσκολη περίοδο, όμως, γνώρισα και τη Μυρτώ κι από τότε είμαστε αχώριστοι. «Ονειρεύτηκα πως μ' εγκατέλειψες» της είπα πάλι σήμερα. Μου λέει: «Εγώ ποτέ δεν σ' εγκατέλειψα». Της λέω: «Στον ύπνο μου το βλέπω, ζηλεύω και υποφέρω». Εξήντα χρόνια ζούμε μαζί, αλλά ακόμα φοβάμαι αναίτια και ζηλεύω. Τη νύχτα ήμουν και πάλι πληγωμένος. Και το πρωί ξύπνησα πραγματικά άρρωστος, μελαγχολικός. Όταν γνωριστήκαμε με τη Μυρτώ στην αρχή κάναμε απλά παρέα. Εγώ τότε είχα ένα ερωτικό σίσθημα με ένα κορίτσι από την Τρίπολη, την Ελλη, αλλά ήταν πλατωνικό.

Τον επόμενο χρόνο, το 1944, αρχίσαμε να πηγαίνουμε ολόκληρες παρέες για μπάνιο. Εκείνη την εποχή δεν υπήρχαν αυτοκίνητα και λεωφορεία. Από τη Νέα Σμύρνη πηγαίναμε στη θάλασσα με τα πόδια. Ξεκινάγαμε πάρα πολύ πρωί, περναίναμε μέσα από το Βουρλοπόταμο και φτάναμε στο Καλαμάκι.

Οι πρώτοι ξεκινούσαν στις 6 απ' τα Πατήσια, έφταναν σε μας περίπου στις 8 και κατεβαίνοντας προς τη θάλασσα, γινόμασταν όλο και περισσότεροι. Στο τέλος, όταν φτάναμε, ήμασταν 50 αγόρια και κορίτσια. Κουβαλάγαμε και κάτι ψευτοτρόφιμα, γιατί δεν υπήρχε φαΐ εκεί πέρα. Το '44 μπορούσες ακόμα και με πατάτες να κάνεις μεζεδάκια. Τα παίρναμε λοιπόν μαζί μας, παίρναμε και κρασί και καπνοφορίζαμε προς τη θάλασσα. Όταν φτάναμε, πιάναμε ένα κέντρο (απλώς το πληρώναμε για να καθόμαστε στις καρέκλες) και αφήναμε τα πράγματά μας. Κάναμε το μπάνιο μας, το μεσημέρι τρώγαμε όλοι μαζί, συνεχίζαμε με χορό και τραγούδι, κοιμόμαστε λίγο, και μετά πάλι στη θάλασσα. Και με τη δύση του ηλίου, παίρναμε και οι 50 τον δρόμο του γυρισμού, φτάναμε στο σπίτι 9 με 10 το βράδυ, και την άλλη μέρα δουλειά.

Όλη τη μέρα ήμασταν μες στη θάλασσα. Ήταν πολύ ωραίο, πάρα πολύ ωραίο. Όλα τ' αγόρια και τα κορίτσια βουτούσαμε μαζί. Υπήρχε μάλιστα ένα νησάκι, σαν ξέρα δηλαδή, αρκετά μακριά, στο οποίο δεν πήγαιναν πολλοί κολυμβητές. Εγώ ήμουν καλός κολυμβητής και πήγαινα στο νησάκι, όπου συναντούσα τη Μυρτώ και την αδερφή της και κάναμε ηλιοθεραπεία εκεί επάνω.

Στο σημείο που ο Βράχος αμιγεί με το νερό φύτευαν κάπι φυτά που γλιστραγαν. Μια φορά λοιπόν καθώς φεύγαμε με τη Μυρτώ, γλιστρήσαμε και χωρίς να το θέλουμε πέσαμε ο ένας στην αγκαλιά του άλλου. Βουλιάξαμε, ήπιαμε νερό, φιλθήκαμε κι από τότε είμαστε αχώριστοι». Την εξορία στην Ικαρία τη θυμάται με ανάμεικτα συναισθήματα:

«Λέγαμε και πολλά καλαμπούρια. Εγώ τους είχα ταράξει με το ιδιαίτερα μαύρο μου χιούμορ. Τους ζάλιζα γιατί ήταν μερικές αγγαρείες που δεν ήθελα να τις κάνω. Στη σκηνή ήμασταν δεκατέσσερις, και κάναμε βάρδιες με τη σειρά. Η αγγαρεία που σκαινόμουν πιο πολύ ήταν το πλύσιμο των πιάτων. Και τα πιάτα ήταν πολλά, αν φανταστεί κανείς ότι ήμασταν εκεί σχεδόν δύο χιλιάδες. Στις έξι το πρωί άνοιγαν τα συρματοπλέγματα που μας εμπόδιζαν να πλησιάσουμε στη θάλασσα και κατέβαιναν δύο από κάθε σκηνή με κουβάδες γεμάτους πιάτα, πιρούνια και κουτάλια και πήγαιναν να τα πλύνουν στο κύμα που πολλές φορές μας έριχνε κάτω. Και το άσχημο ήταν ότι καθώς πλενόταν 2.000 πιάτα το νερό ήταν σκέπη γλίτσα και σε λέρωνε, όταν έπεφτε πάνω σου. Όταν η θάλασσα ήταν γαλήνια δεν ήταν τόσο τρομερό. Αυτό λοιπόν ήθελα να το αποφύγω. Η

Σε τι διαφέρουμε από μια μύγα;

«Κατοικώ απέναντι από την Ακρόπολη. Στο σπίτι αυτό έμελλε να ολοκληρωσω τη "Μήδεια", την "Ηλέκτρα", την "Αντιγόνη" και τη "Λυσιστράτη". Εδώ απέναντι ήπια το κώνειο ο Σωκράτης, κάπου εδώ ζούσανε ο Αισχύλος, ο Σοφοκλής. Εβλεπαν όμως κι εγώ τον Υμηττό, που είναι πάντα ο ίδιος. Και αυτό είναι το παράπονο το δικό μου, ως θνητού: "Μα εγώ θα φύγω και θα υπάρχει ακόμα ο Υμηττός χωρίς να τον βλέπω;". Κι όμως, ο Υμηττός θα ζήσει και χωρίς εμένα. Χιλιάδες χρόνια. Κι αν σκεφτείς ότι και μόνο το βλέμμα αυτών των ανθρώπων έβλεπε αυτά που βλέπουμε κι εμείς, τα ίδια τοπία, είναι συναρπαστικό. Είναι σαν να ξαναζούσανε εδώ κοντά μας. Και εγώ νιώθω πως έζησα κοντά σ' αυτές τις τεράστιες ανθρώπινες φιγούρες οι οποίες σημάδεψαν τον άνθρωπο. Αυτές οι μεγάλες μορφές τίμησαν τον άνθρωπο. Και φυσικά όσοι ακολούθησαν. Οι μεγάλοι συνθέτες, ποιητές, συγγραφείς, γλύπτες και ζωγράφοι, οι μεγάλοι αρχιτέκτονες, όλοι. Αυτοί έδωσαν μια δικαιολογία γιατί να ζούμε εδώ πέρα πάνω. Αρκεί να σκεφτείς ότι το DNA του ανθρώπου μοιάζει με το DNA των ποικιλιών. Ότι όλο αυτό το περίπλοκο σύστημα που έχουμε, καρδιά, πέψη, αναπνοή κι όλα τ' άλλα, τα έχει και μια μύγα. Τίποτα δεν είμαστε. Τίποτα. Πρέπει να παλέψεις κάθε μέρα, πρέπει να δικαιολογήσεις την ύπαρξή σου. Γιατί ζεις; Γιατί τα κάνεις όλα αυτά; Γιατί παλεύεις; Είσαι μια μύγα, ένα ποντίκι ή είσαι κάτι άλλο; Ποια είναι η διαφορετικότητά σου; Αυτά μας τα δείχνουν ο Σοφοκλής, ο Ικτίνος, ο Μπετόβεν, ο Ντσοτογιέφσκι. Αυτοί μας δίνουν αυτό το μεγαλείο, την πνευματικότητα. Και μένα η μεγάλη αυταπάτη της ζωής μου, η Χίμαιρα, ήταν αυτό. Ήταν ότι μπορούσε η Ελλάδα να γίνει Αρχαία Αθήνα. Γι' αυτό πάλευα, για να κάνω μια μοντέρνα Αθήνα αντίξια της Αρχαίας».

1. Με τον πατέρα του Γιώργου Θεοδωράκη στη Μυτιλήνη, το 1927
2. Στο Παρίσι το 1957, στο σπίτι της οδού de la Fontaine au Roi με την παρτιτούρα της 1ης Συμφωνίας
3. Εξόριστος στον Εύδηλο Ικαρίας, τον Μάιο του 1948
4. Στη Νευρολογική Κλινική του 424 Στρατιωτικού Νοσοκομείου τα Χριστούγεννα του 1950
5. Με τη σύζυγό του Μυρτώ είναι μαζί 60 χρόνια. Εδώ, το 1955, στο Pont d' Alexandre του Παρισιού
6. Με τα παιδιά του, Γιώργο και Μαργαρίτα, τον καιρό της πρόσκαιρης απελευθέρωσής του από τη φυλακή με κατ' οφκον περιορισμό στο Βραχάπι, τον Ιούνιο του 1968